

головний спеціаліст Управління інформаційних технологій та захисту інформації
Головного управління Державної казначейської служби України у м. Києві

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З ФІНАНСУВАННЯМ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ

У статті розглянуто понятійний апарат питання боротьби з фінансуванням терористичної діяльності. Проаналізовано поняття "терористична діяльність", "тероризм", "національна безпека", "фінанси", "кошти", "фінансування".

Ключові слова: терористична діяльність, тероризм, національна безпека, фінанси, кошти, фінансування.

Із проголошенням Президентом України євроатлантичного курсу та інтеграцією України до європейського безпекового простору актуалізується проблема забезпечення національної безпеки держави. Сьогодні однією із загроз національній безпеці України є розповсюдження терористичної діяльності. Адекватним інструментом вирішення цієї проблеми має слугувати підвищення ефективності державної політики у сфері контролю за фінансуванням тероризму та вдосконалення системи боротьби з фінансуванням терористичної діяльності, що в цілому і становить економіко-правові основи протидії фінансуванню тероризму.

Сьогодні в науковій літературі з'являються наукові розвідки, у яких висвітлено політичні, соціально-економічні та організаційно-правові аспекти цієї проблеми. Однак відсутність комплексного вивчення питання щодо боротьби з фінансуванням терористичної діяльності підкреслює актуальність статті.

Проведений аналіз наукових праць дає можливість констатувати зростання наукового інтересу до проблеми дослідження питань боротьби з фінансуванням тероризму. Про це свідчать наукові праці вітчизняних дослідників у галузі наук державного управління, політології, юриспруденції, економіки Ю. М. Антоняна, В. Ф. Антипенка, Л. А. Арнаутова, О. І. Бастрікіна, О. Ф. Батишева, Н. С. Беглової, І. П. Бліщенко, В. І. Бліщенко, Т. С. Бояр-Сазонович, В. В. Вітюка, Л. М. Галенської, Ю. С. Горбунова, О. С. Грачова, С. О. Ефірова, В. П. Ємельянова, М. В. Жданова, І. Ю. Залисіна, О. В. Змеєвського, І. І. Карпеця, М. П. Кіреєва, А. І. Ковилова, В. С. Комісарова, І. М. Кормушкіної, М. Б. Крилова, В. Н. Кубальського, М. Я. Лазарева, У. Р. Латипова, Б. Р. Лопухова, В. В. Лукашева, В. В. Лунєєва, Є. Г. Ляхова, В. М. Ляшенка, В. В. Мальцева, Г. М. Міньковського, О. В. Мітрофанова, Л. А. Моджорян, В. П. Ревіна, К. Н. Салімова, Є. Н. Степанова, Г. П. Ситника, В. І. Чекаліна, Б. Г. Чуркова, О. В. Шамари та ін.

Серед західних дослідників слід зазначити праці Д. А. Андельмана, Андерсона, Ф. Арчагу, А. Бакелеу, Дж. Бейкера, А. Бейчмана, Дж. Белла, Л. Бонанте, П. Вілкінсона, Е. Генрі, Ж. Деларю, Г. Денікера, Б. Дженкінса, В. Діні, Ж. Діспо, Ч. Добсона, Ч. Дойля, Дж. Дугарди, Б. Йотова, К. Кацмана, Р. Клаттербака, Р. Клайна, Р. Кларка, Р. Конквеста, М. Креншоу, Н. Дж. Креселя, Б. Крозьє, Р. Куппермана, В. Лакера, Д. Е. Лонга, Х. Людвіга, М. Макклінтока, Л. Манконі, Б. Л. Некос, Д. О'Брайена, Й. Олександра, Н. О'Саллівана, Р. Пейна, Р. Ф. Перла, А. Політі, Дж. Поуст, В. Пранкана, К. Дж. Рілея, М. Сакара, Б. Сейбу, Д. Д. Сімона, Д. М. Снідера, Р. Трента, І. Фетчера, Р. Фірі, С. Хантінгтона, Д. Чартера, К. С. Штерна та ін.

Нині спостерігається тенденція до активізації наукового інтересу до теоретичних і практичних проблем протидії тероризму в Україні. Однак, за винятком монографій, написаних відомими українськими дослідниками С. О. Дмитровим, В. П. Ємельяновим, В. А. Ліпканом та В. Ф. Антипенком, українська наукова думка не може похвалитися широким спектром розвідок у цьому напрямі.

Мета статті – дослідити особливості понятійно-категорійного апарату питання боротьби з фінансуванням терористичної діяльності для забезпечення національної безпеки України.

Зазначимо, що відповідно до загальносвітової практики щодо боротьби з тероризмом, зокрема Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму тощо, в Україні прийнято ряд законодавчих актів, спрямованих на визначення політичних, економічних, правових та організаційних основ боротьби з тероризмом. Це Закони України "Про боротьбу з тероризмом", "Про основи національної безпеки України", а також Стратегія національної безпеки України, у яких тероризм неодноразово згадується як загроза в різних сферах життєдіяльності суспільства.

Боротьба з фінансуванням терористичної діяльності є складним, багатовимірним явищем, що посягає на різні охоронювані

законом сфери життєдіяльності людей. У зв'язку із цим у науковій літературі трапляються різні рівні тлумачення понять "тероризм", "фінанси", "кошти", "фінансування". Аналіз наукової, навчальної, енциклопедичної літератури, а також чинного законодавства дає змогу дійти висновку, що поняття "фінанси" вживається у двох розуміннях – вузькому і широкому, а такі поняття, як "кошти", "фінансування", "тероризм", – у трьох значеннях – вузькому, широкому і найбільш широкому. У вузькому категорії "фінанси" й "кошти" ототожнюються з категорією "гроші", яка, у свою чергу, втілюється в різних термінах: "гроші", "кошти", "грошові кошти", "грошові фонди".

Так, за Новим тлумачним словником української мови поняття "фінанси" означає таке: "1. Система грошових відносин у тій чи іншій державі, а також сукупність усіх грошових коштів, що є в розпорядженні держави; фінансова система. 2. Гроші, грошові справи, кошти, фонди" [11, с. 685].

Аналогічне визначення поняття "фінанси" дає і Великий тлумачний словник української мови [2, с. 1323].

За словником С. І. Ожегова, "фінанси" – це "1. Грошові кошти як елемент народно-господарського обігу. 2. Гроші, грошові справи" [17, с. 741], а радянський енциклопедичний словник визначає фінанси як "сукупність економічних відносин у процесі створення та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів" [17, с. 1408].

При розгляді поняття фінансів Л. К. Воронова і М. П. Кучерявенко звертають увагу на те, що "забезпечення реалізації внутрішніх і зовнішніх функцій держави неможливе без наявності і використання фінансових ресурсів. Саме за рахунок акумуляції грошових коштів у власності держави, формування спеціальних фондів створюється можливість, у кінцевому рахунку, існування самої держави... Існування фінансів об'єктивно пов'язане з необхідністю вилучення, формування і розподілу державою частини сукупного суспільного продукту. Цим визначається і призначення фінансів – розподіл і перерозподіл сукупного суспільного продукту у грошовій формі" [3, с. 3–4]. В інших джерелах при розгляді фінансових ресурсів підприємства або іншого суб'єкта господарювання вказується, що "фінансові ресурси підприємства – це сукупність усіх грошових доходів і надходжень, що знаходяться у розпорядженні суб'єкта господарювання" [14, с. 31], або, що "фінансові ресурси суб'єкта господарювання являють собою грошові кошти, які є в його розпорядженні" [14, с. 34].

Виходячи з такого розуміння фінансів, Л. К. Воронова та М. П. Кучерявенко дають відповідне визначення фінансування: "Фінансування – це безповоротний і безоплатний відпуск грошових коштів. Фінансування здійснюється з різних джерел – бюджетів різних рівнів – від Державного до сільського, позабюджетних цільових фондів, влас-

них коштів державних і муніципальних підприємств" [3, с. 138–139].

В Енциклопедії бізнесмена, економіста, менеджера вказано: "Фінансування – забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва і переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій. Джерелами фінансування є власні нагромадження підприємств (прибуток, амортизаційні відрахування) та кошти державного бюджету" [4, с. 612].

У тому ж розумінні терміни "фінанси", "фінансові ресурси", "кошти" використано в низці законодавчих актів. Зокрема, ст. 2 Бюджетного кодексу України містить такі положення:

1) бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду;

2) бюджетне асигнування – повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету;

3) міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;

4) фінансування бюджету – надходження та витрати у зв'язку із зміною обсягу боргу, а також зміною залишку готівкових коштів по бюджету, які використовуються для покриття різниці між доходами і видатками бюджету [18].

Таким чином, фінансування у вузькому розумінні – це безоплатне та безповоротне забезпечення грошами (фінансами, валютою, коштами). При цьому гроші розуміються лише як металеві й паперові знаки, що є мірою вартості, засобом обміну, засобом збереження вартостей і платіжним засобом [11, с. 199; 14, с. 138].

Проте в науковій літературі й законодавстві ці категорії вживаються не лише в такому значенні, а розглядаються в широкому розумінні, коли фінанси (гроші, валюта, кошти) не ототожнюються з готівкою чи безготівковими грошами, а фінансування є безоплатним і безповоротним забезпеченням грошима (коштами, грошовими коштами).

Зокрема, Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера поняття "грошові засоби" визначає як "акумуляовані в каналах грошової системи держави, на підприємствах, в організаціях державної і недержавної форми власності, у тому числі бюджетних установ, кредитних, страхових організацій і населення, готівкові і безготівкові гроші, а також інші засоби (цінні папери), які легко обмінюються на гроші" [4, с. 139].

Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" у п. 4 ч. 1 ст. 1 поняття "фінансові

активи" визначає так: "Фінансові активи – кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів" [14].

За Великим та Новим тлумачними словниками української мови, поняття "кошти" визначено так: "Кошти – 1. Гроші, капітал, матеріальні цінності. 2. *рідко* Те саме, що витрати; видатки" [11, с. 460; 28, с. 356]. У свою чергу, таким спорідненим поняттям, як "кошторис", "видатки" та "витрати", дається таке тлумачення: "Кошторис – план передбачених витрат і надходжень матеріальних і грошових ресурсів, потрібних для нормальної діяльності підприємства, установи, організації [11, с. 356]; *видатки* – витрата, надання коштів, матеріалів тощо для чого-небудь, викликана чимось або необхідна для здійснення тієї чи іншої мети [11, с. 281]; *витрати* – гроші, кошти, витрачені на що-небудь, видатки" [11, с. 366].

Резюмуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки стосовно рівнів тлумачення розглядуваних понять:

у вузькому розумінні "фінанси" – це гроші, грошові кошти;

у широкому розумінні "фінанси" – це будь-які фінансові активи, грошові засоби;

у вузькому розумінні "кошти" – це гроші, грошові кошти, тобто те саме, що й фінанси у вузькому розумінні;

у широкому розумінні "кошти" – це будь-які фінансові активи, грошові засоби, тобто те саме, що й фінанси у широкому розумінні;

у найбільш широкому розумінні "кошти" – це будь-які засоби, активи;

у вузькому розумінні "фінансування" – це безоплатне і безповоротне надання грошей, грошових коштів;

у широкому розумінні "фінансування" – це надання (безоплатне і безповоротне або в порядку кредитування) будь-яких фінансових активів, грошових засобів;

у найбільш широкому розумінні "фінансування" – це надання (безоплатне і безповоротне або в порядку кредитування), а також збирання з метою надання будь-яких коштів (засобів, активів).

Далі спробуємо довести, що тероризм також є складним, багатовимірним явищем, про яке існує неоднозначне уявлення як у науці, так і в законодавстві.

Проблеми щодо визначення категорійно-понятійного апарату у сфері боротьби з тероризмом спостерігаємо в Україні. Ситуація, спровокована термінологічною невідповідністю, значно ускладнює ефективність антитерористичної діяльності щодо національної безпеки, економіки, юриспруденції, банківської справи. Тому вкрай необхідно зосередити зусилля вчених і практиків щодо вироблення однакового підходу до вживання зазначених термінів [9, с. 8–9].

Тероризм як складне й багатовимірне явище розглядається сучасною наукою в трьох аспектах: 1) як злочинне діяння;

2) як терористична група (організація) і 3) як терористичні доктрини [9].

У зв'язку із цим у науковій літературі виділяються різні рівні тлумачення сутності поняття "тероризм".

В. П. Ємельянов, у працях якого особливо увагу приділено розробці понятійного апарату антитерористичного законодавства, розглядаючи тероризм як діяння, вирізняє три рівні поняття "тероризм", а саме: у вузькому або власному розумінні; у широкому розумінні; у найбільш широкому розумінні. Під тероризмом у вузькому або власному розумінні він вбачає вчинення чи погрозу вчинення вибуху, підпалу чи інших загальнонебезпечних дій, які можуть спричинити загибель людей чи інші тяжкі наслідки і спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якоїсь дії. До тероризму в широкому розумінні раніше він відносив власне тероризм і терористичний акт, а до тероризму у найбільш широкому розумінні – усі злочини терористичної спрямованості (терористичного характеру), які він визнає як суспільно небезпечні діяння, що спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якоїсь дії [5; 6].

Згідно з позицією В. А. Ліпкана, Д. Й. Никифорчука, М. М. Руденка, поняття тероризму розглядається у вузькому та широкому розумінні. Під тероризмом у вузькому розумінні автори вбачають негативне соціальне явище, зумовлене соціальними, політичними та економічними чинниками, що полягає в застосуванні чи погрозі застосування насильства або інших загальнонебезпечних дій особою або групою осіб, які прагнуть шляхом залякування і примусу досягти певних соціально-політичних змін у власних інтересах. Тероризмом у широкому розумінні ці автори називають негативне соціально-правове явище, що характеризується: а) згуртуванням агресивно налаштованих прошарків організованої злочинності з розподілом на ієрархічні рівні і відокремленням лідерів, які особисто не беруть участі у вчиненні актів тероризму, але здійснюють ідеологічні, управлінські та організаційні функції; б) сукупністю складних, широкомасштабних кримінальних видів діяльності, що здійснюються організаціями, групами, особами публічно з застосуванням або погрозою застосування насильства з метою вплинути на прийняття державою, міжнародною організацією, фізичною або юридичною особою будь-якого рішення чи утримання від нього; в) спрямуванням на дезорганізацію суспільства, залякування більш широкої групи осіб, ніж безпосередні жертви, створення умов для унеможливлення протидії з боку громадськості з метою захисту від соціального контролю, в тому числі

за допомогою корумпованих зв'язків; г) нехтуванням будь-якими законами і правилами людського співіснування, нівелюванням життя окремої людини [10, с. 64].

Аналізуючи обидві представлені позиції, М. В. Семикін вважає, що в конструкції В. П. Ємельянова категорію "тероризм у найбільш широкому розумінні" доцільно доповнити ознаками діянь, передбачених у колишній ч. 4 ст. 258 (нині – 258³) Кримінального кодексу України, а злочини терористичної спрямованості позначити поняттям "тероризм у широкому розумінні", куди слід віднести і терористичний акт у конструкції В. А. Ліпкана, Д. Й. Никифорчука, М. М. Руденка [16].

Таким чином, М. В. Семикін вважає за можливе виділити такі три рівні поняття тероризму: 1) *тероризм у вузькому розумінні*, яким охоплюється вчинення або погроза вчинення вибуху, підпалу чи інших загальнонебезпечних дій, які можуть спричинити загибель людей чи інші тяжкі наслідки і спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної чи юридичної особи прийняти будь-яке рішення або утриматися від нього; 2) *тероризм у широкому розумінні*, яким охоплюється тероризм у вузькому розумінні й усі інші злочини терористичної спрямованості; 3) *тероризм у найбільш широкому розумінні*, яким передбачено створення організованої терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само матеріальне, організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації [16]. Такий вид тероризму у найбільш широкому розумінні є на Сході України.

Водночас М. В. Семикін вказує, що при зіставленні вказаних рівнів розуміння поняття тероризму з тією термінологією, яка вживається в Законі України "Про боротьбу з тероризмом", ці рівні відповідають таким поняттям, як "терористичний акт", "злочини терористичної спрямованості", "терористична діяльність" [16, с. 8].

Але чи охоплюються конструкцією М. В. Семикіна всі без винятку випадки терористичної діяльності, особливо випадки фінансування тероризму?

З одного боку, поняття "матеріальне, організаційне чи інше сприяння" значно ширше, ніж категорія "фінансування", але з іншого – в конструкції М. В. Семикіна це поняття стосується лише сприяння створенню або діяльності організованої терористичної групи чи терористичної організації. І тут, безумовно, виникає питання щодо тих випадків фінансування тероризму, що не пов'язані зі сприянням створенню або діяльності організованої терористичної групи чи терористичної організації. Ці випадки потрібно розмістити на тому чи іншому рівні загального поняття тероризму, оскільки вони не лише існують у реальній

дійсності, але й передбачаються в конкретних нормативних актах.

Так, ст. 1 Закону України "Про боротьбу з тероризмом" при визначенні категорії "терористична діяльність" включає в себе ширше коло діянь, ніж те, яке М. В. Семикін називає тероризмом у найбільш широкому розумінні. Закон відносить до цього також вербування, озброєння, підготовку та використання терористів, пропаганду і поширення ідеології тероризму, фінансування тероризму, а у ст. 25 Закону України "Про боротьбу з тероризмом" вказано, що несуть відповідальність згідно з законом керівники та посадові особи підприємств, установ, організацій, а також громадяни, які сприяли терористичній діяльності, зокрема [15]:

1) фінансували терористів, терористичні групи (терористичні організації);

2) надавали або збирали кошти безпосередньо чи опосередковано з наміром використання їх для вчинення терористичних актів чи інших злочинів терористичної спрямованості;

3) проводили операції з коштами чи іншими фінансовими активами:

– фізичних осіб, які вчиняли чи намагалися вчинити терористичні акти чи злочини терористичної спрямованості або брали участь у їх вчиненні чи сприяли вчиненню;

– юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів, або осіб, які сприяють тероризму;

– юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою терористів або осіб, що сприяють тероризму, включаючи кошти, одержані або придбані з використанням об'єктів власності, що безпосередньо чи опосередковано перебувають у власності чи під контролем осіб, які сприяють тероризму, або пов'язаних з ними юридичних і фізичних осіб;

4) надавали кошти, інші фінансові активи чи економічні ресурси, відповідні послуги безпосередньо чи опосередковано для використання в інтересах фізичних осіб, які вчиняють терористичні акти, або сприяють чи беруть участь у їх вчиненні, чи в інтересах юридичних осіб, майно яких безпосередньо чи опосередковано перебуває у власності чи під контролем терористів або осіб, які сприяють тероризму, а також юридичних і фізичних осіб, які діють від імені чи за вказівкою зазначених осіб;

5) надавали допомогу особам, які брали участь у вчиненні терористичних актів;

6) вербували фізичних осіб для заняття терористичною діяльністю, сприяли встановленню каналів постачання зброї терористам та переміщенню терористів через державний кордон України;

7) переховували осіб, які фінансували, планували, підтримували чи вчиняли терористичні акти або злочини терористичної спрямованості;

8) використовували територію України з метою підготовки чи вчинення терористичних

актів або злочинів терористичної спрямованості проти інших держав або іноземців, – несуть відповідальність згідно з законом [6].

Як бачимо, у ст. 25 Закону України “Про боротьбу з тероризмом” питанню фінансування тероризму присвячено багато пунктів. Очевидно й те, що зміст поняття “фінансування тероризму” згідно зі ст. 25 Закону значно ширший, ніж фінансування створення або діяльності терористичних груп чи терористичних організацій, тому поняттям “тероризм у найбільш широкому розумінні” повинні охоплюватися не лише випадки фінансування цих груп чи організацій, але й фінансування будь-яких інших діянь терористичної спрямованості, не пов’язаних зі створенням або діяльністю цих груп чи організацій, або будь-яких інших різновидів терористичної діяльності [15].

“Тероризм у найбільш широкому розумінні, – вказують В. С. Зеленецький та В. П. Ємельянов, – це суспільно небезпечні діяння, спрямовані на залякування населення з метою спонукання держави, міжнародної організації, фізичної або юридичної особи чи групи осіб до вчинення або відмови від вчинення якихось дій, а також сприяння таким діянням” [7, с. 31]. Таким чином, фінансування тероризму, з одного боку, є одним з різновидів терористичної діяльності (тероризму у найбільш широкому розумінні), а з іншого – одним зі способів сприяння тим чи іншим різновидам терористичної діяльності.

Деякі дослідники не вбачають різниці між тероризмом та організованою злочинністю і як доказ про розмах тероризму наводять статистичні дані про використання вогнепальної зброї при вчиненні насильницьких злочинів та про кількість вилученої зброї, що незаконно зберігалася в населення, між тероризмом та агресією, між тероризмом і терором [9; 16].

Тим часом низка дослідників здійснює спроби для вирошення єдиного поняття тероризму та його відмінних ознак.

Так, при розгляді тероризму у вузькому розумінні (власне тероризму, терористичного акту) В. П. Ємельянов звертає увагу на публічний характер вчинення тероризму з метою самореклами, з наміром викликати шок, страх у населення та влади [5, с. 133]. Інші злочини вчиняються зазвичай без претензії на розголос, а при інформуванні лише тих осіб, у діях яких мається зацікавленість у винних [5, с. 136].

Тероризм же без широкого розголосу, без самореклами не існує. Тероризм сьогодні – це, безперечно, форма насильства, розрахована на масове сприйняття [6].

Висновки. Отже, ми з’ясували, що в науковій літературі ознаки терористичної діяльності визначаються як властивості злочинного діяння, які можна сформулювати так: 1) насильницькі та інші дії винного не є самоціллю, а слугують засобом досягнення інших цілей; 2) обстановка страху виникає не сама собою – як наслідок вчиненого діяння або суспільного резонансу; 3) досяг-

нення кінцевого результату здійснюється не за рахунок дій самої винної особи, а за рахунок дій тих осіб (фізичних або юридичних), стосовно яких спрямований залякувальний вплив; 4) насильницькі та інші злочинні дії можуть бути спрямовані проти одних осіб (як фізичних, так і юридичних), а досягнення кінцевих цілей винного здійснюється за рахунок дій третіх осіб (як фізичних, так і юридичних).

Вважаємо за доцільне зазначити, що не варто розглядати як тероризм і такі загальносоціальні явища, як терор, війна, агресія, геноцид тощо. У сучасній літературі їх нерідко плутають, особливо такі поняття, як “терор” і “тероризм”, при цьому деякі автори звичайні злочини терористичної спрямованості називають терором, інші ж як різновиди тероризму – диктаторські й фашистські режими, релігійні та громадянські війни, партизанські й національно-визвольні рухи. Дійсно, незважаючи на словесне співзвуччя понять “терор” і “тероризм”, вони визначають зовсім різні явища дійсності” [5; 6; 16].

У самому понятті “фінансування тероризму” терміни “фінансування” і “тероризм” повинні використовуватися у найбільш широкому розумінні як в антитерористичному законодавстві, так і в економічній та правозастосовчій діяльності. У цьому ж розумінні повинні використовуватися і поняття “кошти”, “фінанси”.

Список використаної літератури

1. Антипенко В. Поняття тероризму (кримінально-правове визначення) / В. Антипенко // Право України. – 1999. – № 2. – С. 92–95.
2. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с.
3. Воронова Л. К. Финансовое право Украины : учеб. пособ. / Л. К. Воронова, Н. П. Кучерявенко. – Харьков : Одиссей, 2004. – 168 с.
4. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера / за ред. Р. Дяківа. – Київ : Міжнар. економ. фонд., 2002. – 704 с.
5. Ємельянов В. П. Поняття і ознаки терористичного акту в кримінальному законодавстві / В. П. Ємельянов // Вісник Університету внутрішніх справ. – Харків, 2008. – Вип. 10. – С. 131–136.
6. Ємельянов В. П. Терор і тероризм: співвідношення і розмежування / В. П. Ємельянов // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Харків, 2009. – Спецвипуск. – С. 105–110.
7. Зеленецький В. С. Концептуальні основи визначення категоріально-понятійного апарату у сфері боротьби з тероризмом : наук.-практ. посіб. / В. С. Зеленецький, В. П. Ємельянов. – Харків : Кроссруд, 2009. – 80 с.
8. Землянський Ю. В. Загроза тероризму в Україні / Ю. В. Землянський // Тероризм і боротьба з ним. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників : міжвід. наук. зб. – Київ, 2008. – Т. 19. – С. 45–50.

9. Іванов Ю. А. Міжнародно-правове регулювання боротьби з тероризмом у сучасних умовах : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Ю. А. Іванов ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2000. – 160 с.
10. Ліпкан В. А. Тероризм: юридична дефініція та зміст / В. А. Ліпкан // Тероризм і боротьба з ним. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників : міжвід. наук. зб. – Київ, 2013. – Т. 19. – С. 50–83.
11. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / укл. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – Київ : Аконті, 2000. – Т. 4. – 941 с.
12. Новікова Л. Вдосконалення кримінального законодавства, спрямованого на боротьбу з фінансуванням тероризму / Л. Новікова // Прокуратура. Людина. Держава. – 2009. – № 4. – С. 54–57.
13. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов ; под ред. чл.-кор. АН СССР Н. Ю. Шведовой. – 17-е изд., стереотип. – Москва : Русский язык, 1985. – 797 с.
14. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 32. – 1457 с.
15. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV зі змінами і доповненнями від 12.08.2014 р. № 1630-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВРУ). – 2003. – № 25. – 180 с.
16. Семикін М. В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Семикін ; Нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2004. – 19 с.
17. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – Москва : Советская энциклопедия, 1985. – 1600 с.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2015.

Ларин С. В. Теоретические аспекты исследования вопроса борьбы с финансированием террористической деятельности: понятийно-категориальный аппарат

В статье рассмотрен понятийный аппарат вопроса борьбы с финансированием террористической деятельности. Проанализированы понятия "террористическая деятельность", "терроризм", "национальная безопасность", "финансы", "средства", "финансирование".

Ключевые слова: террористическая деятельность, терроризм, национальная безопасность, финансы, средства, финансирование.

Larin S. Conceptual-categorical apparatus of counter-terrorist financing

Problem setting. Nowadays new scientific investigations are emerging, which analyze the political, social, economic, organizational and legal aspects of this issue. However, the absence of a comprehensive study of the issue of counter-terrorism financing proves that this issue was not sufficiently investigated, what emphasizes the relevance of the article.

Recent research and publications analysis on the issue of investigation regarding the combatting terrorism financing makes it possible to ascertain the growing scientific interest in the field of public administration, political science, law and economics.

At present, we note the tendency towards the mainstreaming of scientific interest in the study of theoretical and practical issues of counter-terrorism in Ukraine. However, except for the monographs, written by the renowned Ukrainian researchers S.O. Dmytrow, V.P. Yemelianov, V.A. Lipkan and V.F. Antypenko, Ukrainian scientific thought can not boast a wide range of scientific research in this area.

Paper objective is to investigate the features of conceptual and categorical framework of the issue of counter-terrorism financing in order to ensure national security of Ukraine.

Paper main body. The article deals with the interpretation of the notions of "terrorism", "finance", "facilities", "funding" in a strict and most broadly defined sense. In a strict sense such categories as "finance" and "facilities" are identified with "money" category, which in its turn takes shape of different terms – "money", "facilities", "monetary resources", "money funds".

The author of the article makes active use of national studies, referring to "Great Dictionary of Ukrainian Language" edited by V.T. Busel, "Encyclopedia of businessman, economist, manager", edited by R. Diakiv, "New Dictionary of Ukrainian language" in four volumes (redactors are V. V. Yaremenko, O. M. Slipushko), scientific works of L. K. Voronov and M. P. Kucheriavenko, V. P. Yemelianov, as well as to statutory regulations – the Budgetary Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Financial Services and State Regulation of financial services market", etc.

Conclusions of the research. It is pointed that the definition of conceptual and categorical framework in the field of counter-terrorism is a problematic issue in national science. The situation, triggered by the terminological dissonance, substantively perplexes the efficiency of antiterrorist activities regarding the national security, economy, law, banking. Therefore, it is essential to focus the efforts of scholars and practitioners on the development of a uniform approach to the use of abovementioned terms. Indeed, terrorism as a complex and multidimensional phenomenon is considered by modern science in respect of three aspects: 1) as a criminal act; 2) as a terrorist group (organization) and 3) as terrorist doctrines.

Key words: terrorist activities, terrorism, national security, finance, funds, funding.